

Jan Cartens. Foto: Jaap Pleij.

6

In Memoriam Jan Cartens

Terugblikken bij het leven

KOOS TUITJER

Precies een maand voor zijn 78-ste verjaardag - dat zou 25 mei 2007 geweest zijn - overleed de Roosendaalse schrijver Jan Cartens. Hij haakte al een tijd niet meer naar een dergelijke mijlpaal. Een jaar eerder - kort voor het verschijnen van zijn laatste roman *De ontdekking van Venus*, geen dik boek dit keer - was hij beland in een ziekenhuismolen, waarbij tegenslag op tegenslag geïncasseerd moest worden.

Engelman

Aangeslagen, maar berustend wachtte hij af. Als een bescheiden modelpatiënt. Maar in die rol: ook Jan Cartens ten voeten uit. Graag niemand tot last. Dienend, zoals hij zijn hele leven ten dienste van anderen - lezers en leerlingen - heeft gestaan. Het liefst gehuld in een mantel van bescheidenheid. Mijlpalen werden hem door de buitenwacht aangedragen. Terecht werd de schrijver van maar liefst twintig romans (daarnaast publiceerde hij als Neerlandicus wetenschappelijk werk) zijns ondanks meermalen op een voetstuk geplaatst. Oude literaire vrienden - onder wie Jan Engelman - werden nooit moe hem te prijzen. En daarnaast spraken vooral ook oplagecijfers klare taal: de schrijver werd gelezen, zonder dat er een literair televisieprogramma voor nodig was.

Roomsche Jeugd

Een van de boeken waar hij grote bekendheid mee oogstte, was het relaas, zoals hij dat omschreef, *Een Roomsche Jeugd*. Compleet Katholiek Nederland vond zich daar graag terug. Later verscheen een soort aanvulling *Van katholieke huize*, door de schrijver als een kroniek getypeerd, evenals

Voetsporen van mijn moeder. De overige boekenlijst bevat nadrukkelijke romans. Jan Cartens' kracht was zijn betrokken terugblik op wat hij ervaren had. Betrokkenheid was in zijn schrijven als het ware de hartklop. Memoires schreef hij niet: de schrijver creëerde figuren die hij terug leven in blies en hen voort deed stappen. Terug naar Roosendaal bij voorkeur, de provinciestad waarin hij opgroeide als zoon van 'doodgewone' mensen. Maar allerminst een alledaagse zoon: de jonge Cartens moet een buitengewoon invoelingsvermogen hebben gehad. Een soort van Kees de Jongen in Roosendaal, die later als schrijver en als scenarist zijn film kon laten terug draaien. Een bijzonder kind, dat geacht werd gewoon te zijn. Ongetwijfeld zal hij er meermalen in de crisisjaren waarin hij opgroeide te horen hebben gekregen dat hij een dromer was.

Verloren Tuin

Die insteek maakte Cartens tot een meer dan Brabantse schrijver. Zijn werk gaat boven alles uitreikend over zijn kijk op het leven. Terugblikken was daarbij zijn favoriete stijfguur. Het waren altijd ook landelijke uitgevers die Cartens' werk naar buiten brachten.

De laatste twee boeken, waaronder de in 2004 verschenen omvangrijke roman *De Verloren Tuin* - een intrigerende trilogie in één band - uiteindelijk wél een plaatselijk uitgeversinitiatief geweest (uitgeverij Het Verboden Rijk).

Maar voor de schrijver die om maar iemand te noemen, decennialang met Heinrich Böll correspondeerde, maakte dat geen enkel verschil. Deze correspondentie is inmiddels met de complete bibliotheek van Jan Cartens overgedragen aan het Letterkundig Museum in Den Haag.

